

INTERVJU SA SNEŽANOM MILIĆ

Ugljare | Datum: 29. novembar 2019.
Trajanje: 37 minuta

Prisutni:

1. Snežana Milić (Intervjuisana)
2. Anita Susuri (Vodila intervju)
3. Besarta Breznica (Kamera)

Simboli u transkripciji, neverbalna komunikacija:

() – emocionalna komunikacija

{ } – sagovornik objašnjava nešto gestovima.

Druga pravila transkripcije:

[] - dodatak tekstu kako bi se pomoglo razumevanje

Fusnote su dodaci koji pružaju informacije o mestima, imenima ili izrazima.

Anita Susuri: Možete da se, samo u mene gledaj...

Snežana Milić: (smeje se) Da.

Anita Susuri: Da se predstavite...

Snežana Milić: Ja...

Anita Susuri: Nešto o Vašim precima, porodici...

Snežana Milić: Da, ovaj. Ja sam ovaj, zovem se Snežana Milić. Rođena 23. sedmog '57 godine. Rođena sam u jednom selu kod Obilića, Crkvena Vodica. Tamo sam odrasla. Do svoje devetnaeste godine živela sam u porodičnoj kući, onako, nešto nije bila bogata da kažem, više siromašna pošto je nas bilo osmoro dece u kući, a samo tata je radio. Školovali smo se. Sve smo sestre i braća završili, znači, srednju školu. Posle 19 godina udala sam se znači u selu Ugljare, ovde kod Kosova Polja znači. Živela sam u braku deset godina sa suprugom. Onda je on stradao, izgubio život. Ja sam ostala sa dvoje dece, dva sina, svekar i svekrva u ovoj kući ovde, znači, koja nije bila završena. Ja sam nakon toga završavala to što trebalo. Decu školovala, išla, svoje obaveze normalno koje sam imala završavala sam.

Naši običaji su u to vreme, mogu da kažem, bili mnogo teški. Znači, trebalo je da se ono, kako da kažem, gledalo da se neko ne uvredi, da budeš tu da radiš i da ćutiš. Znači, nije kao sada. A što se tiče izlaska, ranije je bilo mnogo lepše. Onda smo mi ovaj, izlazili na primer po tim igrankama, zabavama, nije bilo kao sad, kafića, mobilnih telefona i šta ja znam. Bio je jedan život dečiji mož da se kaže sa merakom. Sad je sve drugačije.

Anita Susuri: Htela sam malo više da Vas pitam o Vašim prvim sećanjima, kao dete, čega se sećate?

Snežana Milić: E, kao dete, sećam se, znaš kako, ovaj, mi smo sa deset, dvanest godina radili sve poslove u kući jer nije se moglo drugačije. Znači, išli smo u polje radili, ono kad je trebalo da se kopa, na primer, da se žanje i to tako, nije bilo mašina. Onda pomagali smo no, normalno mami da pere, da kuva... Sve što je trebalo da se radi kao da smo imali, da smo imali 20 godina. Sa deset, dvanest godina znači to je moralo da se radi jer drugačije nije moglo. Tata je primao, sam je radio, jednu

radničku platu je primao, znači to nije izlazilo. Išli smo čak i drugima da pomažemo da rade, da bi zaradili, normalno, da se prehranimo. E onda kasnije malo bilo drugačije. Onda su mamini pomagali, njena sestra, braća i tako, izlazili nam u susret i tako. Onda...

Anita Susuri: Šta je Vaš otac radio, čime se on bavio?

Snežana Milić: Moj otac je radio sa geometrima. Radio je u... Elektroprivreda, Elektroprivreda firma koja je bila. Išao je, radio, išo je po terenu, znači, malo je bio kući, tako da smo mi morali više da radimo, nije imao ko, i tako.

Anita Susuri: Kažite mi...

Snežana Milić: Mama, mama je bila više ono bolesnog zdravlja, i ona nije mogla. Tako da, da sve ostalo što kažu na nama. Ako uradimo, imaćemo, ako ne uradimo, nema.

Anita Susuri: Da li ste imali sestre, braću?

Snežana Milić: Da. Imala sam šest sestre i dva brata. Brat mi jedan poginuo '83 godine u 22 godini života. Onda mi je sestra isto jedna umrla i ona u pedeset i devetoj godini. A sad mi je skoro i brat umro, ponovo u šezdeset i četvrtoj godini. Tako da me život nije mazio. Mnogo sam teško kroz život prošla. Imala sam mnogo stresova, mnogo sekiracija i sve to bilo ono {odmahinje glavom} tako. Pa onda suprug, pa sve to znači je bilo jedno za drugim, ali opet kažemo, život ide dalje. Deca su tu. Sin se jedan oženio, ima dvoje dece. Jedan još se nije oženio, i tako. Jedan sin radi, jedan ne radi, i tako. Tu smo, znači, za sad...

Anita Susuri: U Vašoj porodici, dakle, kod Vašeg oca, da l' ste imali veliko domaćinstvo?

Snežana Milić: Pa ne, ne, ne, ne. Mi smo kažem, ovaj, nije to bilo neko veliko domaćinstvo jer ovaj, nije imao tata mnogo tu zemlju koja treba da se obrađuje. Jer oni su se, znaš kako, podelili. Onda je sestra uzela nešto, nešto drugi brat, nešto to tako, znači, da smo mi bili onako baš skromno, skromno nešto. I tako, kažem ti, sad je tamo ostala kuća. Mama mi je umrla, tata je umro, znači niko ne živi tamo, i tako. Volim da odem tamo normalno iako to sve ruši sad, pada, ali tu sam rođena i ponekad odem, odem tako jer, ali to je negde, retko, baš retko. Jer ovaj teško ti kad vidiš da ono znaš ruši, pada, onda ti vratiš ono ranije svoje detinjstvo gde sam živela i sve to, ali šta da se radi.

Anita Susuri: A kako to da je Vaša porodica bila tako velika, znači...

Snežana Milić: Da, da.

Anita Susuri: Možda dvoje ili troje dece ima u srpskim porodicama, znam da je bilo tako, al' kako je da je Vaša porodica tako velika?

Snežana Milić: Da, da. Pa znaš kako, u to vreme, ovaj, obično, bila je situacija ona, ako nemaš muško dete, onda kao računaju, “Džabe si ti rodila sve ostalo”. E onda je moja mama tragala za tim, što kažeš, želja je bila, i onda je rodila pet ćerke, pa je onda rodila jednog sina, e sad kažu da brat ima brata, i onda je opet išla i između znači je još jedna sestra bila, pa se rodio ovaj najmlađi brat koji je stradao.

Anita Susuri: Kako je bilo u toj velikoj porodici sa puno dece odrasti?

Snežana Milić: Sloga. Znači, imali smo stra', znači prvo što kažu stra', poštovanje. Znači, morali smo da uradimo, kad nas mama pogleda da znamo šta treba da se uradi. Nikada nisi smeo da kažeš, “Ne mogu”, a ne “Neću”. Ne daj Bože, kao sada, to je sve drugačije znači (smeje se). Ali, šta da kažem, onako, bilo je lepo, lepo. Kad je sloga u kući, onda mož da kažu ono da je lepo. Imamo danas da jedemo, imamo, nemamo, nemamo. Tata je tako išao, radio drugom, zarađivao, išao kosio, zidao, pravio da bi nam doneo na primer, ti koji su bili imućni, koji su imali, znači, više od nas, onda je tata išo kod njih da radi kao sluga, takoreći, da kosi, da zida, da ovo-ono. Onda oni njemu daju hranu, on donese, i tako, kažem, bilo je teško, ali svi smo bili tako što kažu zdravi, nikad kod doktora nismo otišli. Tako da mama nije imala problema što se tiče, i tata isto. E, malo kad je škola počela, onda imali su veće obaveze. Tu je trebalo knjige da se kupi, odeća i sve to. Onda su tu skočili posle njeni da nam pomognu, mamini, koji su živeli tada u Srbiju, i onda su oni imali više od nje. I onda su tako, slali garderobu, slali hranu, i tako. Tako, kažem...

Anita Susuri: A je l' Vaša majka bila iz nekog sela iz okoline...

Snežana Milić: Ne.

Anita Susuri: Ili kako?

Snežana Milić: Ne, ne. Mama mi je rodom, ona je bila, ovaj, Crnogorka po nacionalnosti, znači. Njeni su živeli u Vojvodinu, i onda kažem ovaj... ali i za to tada kad se ona upoznala sa mojim tatom oni su bili kao izbeglice. A i oni su tad bili izbegli u jedno selo kod Drenice. I ovaj, tako se upoznali i krenuli su u život.

Anita Susuri: A kako su, da li znate tu priču kako su se oni upoznali?

Snežana Milić: Pa tata kako je nama pričao kaže da je, ovaj, imao jedan izvor gde su oni uzimali vodu. Na primer kao česma. I onda ona je dolazila tu. I tako tata kad je ugledao, odma mu se ona svidela. Ali pošto smo mi Kosovci, kažu Kosovci, a oni su Crnogorci. Onda je tad bilo malo ono, možeš da oženiš samo Kosovku, nikako Crnogorku ili neku drugu nacionalnost. Međutim, ona je pobegla, iako nisu njeni dali roditelji, bili su protiv toga, ona je pobegla znači, udala se za mog tatu, znači nije pitala roditelje uopšte. I tako su počeli da žive. Imali su sretan brak mogu da kažem, znači, mnogo su lepo živeli. Onda su je zavoleli, normalno.

Tata je imao svoju mamu. To je bila svekrva znači mojoj mami. U početku nije bilo svejedno, ali kad je videla na primer da, da čovek je čovek, nije važno znači ako si čovek i ovo. Mama mi je bila stvarno vredna, radila je, mnogo je radila. Ona je od tog posla i obolela bila. Onda je kasnije i de, bratu se desila ta nesreća, tako da je ona sve više i više ovaj bila bolesna i, i živela je ali kao da nije živela. Znači, mnogo je teško posle bratove nesreće bio život znači, za sve nas, mnogo težak. Mnogo težak život. Jer ovaj kažu, i kad imaš da jedeš imaš, nemaš, nemaš, ali kad te tako nešto snađe u životu, onda taj bol, to je mnogo teško da...

Anita Susuri: A kako se desila ta nesreća?

Snežana Milić: Pa brat mi je kolima, kolima nastradao na Lipljansku raskrnicu. Ovaj, tako da... Desilo se što kažu, sudbina. Sudbina, sudbina...

Anita Susuri: Kad ste Vi počeli u školu, kakva je bila tad okolina, škola, je l' je bila blizu?

Snežana Milić: Da, škola nije bila daleko, školu sam pohađala u Obiliću. Na primer, tada smo, ovaj i Albanci i Srbi zajedno išli. Imala sam mnogo dobrih drugara što se tiče Albanaca koji su znači sa nama putovali po mraku, kad bi mi ostali na praksu da radimo, taj, praksa je bila normalno popodne i sve to. Znači, nikada nije bilo problema. Znači, mi smo bili kao da smo ono brat i sestra, razumeš ti. Znači, oni su nas pratili do kuće, mi kao ž, jer ja sam bila, sestra od strica pa druga drugarica, znači, sve ženske, a oni su nas pratili jer mrak, kako. Ajde, znate ono kako, il' će neko kuće da vas uplaši ili ovo-ono. Tako da, da i dan-danas ja kad odem tamo i sretnem te ljude, nema veze što su oni Albanci, znači, važno da su ljudi, da su ostali, znači, ljudi.

Jer moj je otac, znači, moj otac, mnogo se družio sa njima. On je znao čak mnogo lepo da priča albanski i da pesmu zapeva i kad je ono Bajram, tata ode kod njih, oni nama pošalju baklavu u tepsiju, majke mi (smeje se). I ovaj, i tata nama donese to i tako da su njega mnogo voleli. Tata je bio nekako on je, us, uskakao samo da pomogne nekom. Znači, nije pravio uopšte neku mržnju između, "Ne, on nije Srbin, pa ja..." ne. Znači, on je čovek i nas je tako naučio. Znači, ko je čovek, čovek je. Mi i danas imamo Albanci koji dolaze, kućni smo prijatelji, znači, nas uopšte ne interesuje politika. Živimo ovde, ko je dobar, dobar je. Nema veze. Ja imam isto svoje n, što kažem Srbin je, al' nije dobar. Znači, važno da je čovek i da se razumemo. Hoće da mi pomogne, pomognem i ja njemu.

Radila sam u Prištinu isto s Albancima u Kosovo Šped. Isto tako i dan-danas ja se čujem sa tim ljudima, nekad mi svrate ovde. Ko živi, živi mi u Prištinu na primer jedna koleginica. Kad je pravila svadbu, ja sam bila na toj svadbi. U četvrtak kad se sprema ono snaša. E tako da smo mnogo lepo prošli. To je bilo davno, negde '76 godine. Tako da mi je to ostalo u sećanju. I tako... E sada njen dever, koji živi u jedno selo, Plemetina, on naiđe kod nas i tako vidimo se, radili smo zajedno. Onda, dosta njih mi svrate kolege koji su sa mnom bili. Jesu Albanci, ali ostalo je ono drugarstvo znači, nema, nema veze uopšte ko je šta je, samo kad je čovek. To je bitno.

Anita Susuri: Dakle, Vi ste srednju školu završili u Prištini?

Snežana Milić: Ne, u Obilić.

Anita Susuri: U Obiliću.

Snežana Milić: Da, da.

Anita Susuri: Kako je bilo tad?

Snežana Milić: Pa... bilo je, kako da kažem, ono, znate, nije kao sada, da tata i mama nisu mogli toliko da nam pruže. I ono da ovaj kupe knjige kao sada, nego smo zajmili knjige jedan od drugog, tako menjali se, ovo-ono, završavali smo nekako. Ali bili smo svi dobri učenici. Što se više kroz život mučiš, onda si sve, nekako shvatiš da moraš, jer nema ništa bez škole, i koliko toliko završiš neku srednju školu. Dobro, radila sam posle, zaposlila sam se u Balaćevac, u Elektroprivredu i radila sam četiri godine znači tamo...

Anita Susuri: Posle srednje škole?

Snežana Milić: Posle srednje škole. Tako da smo imali mi obezbeđen posao kao Elektroprivreda, pošto, pošto je moja škola bila pod kombinatom znači tim, i oni su imali tu obavezu kad diplomiramo da nas zaposle. E, onda, pravila sam pauzu, nisam radila. Onda kad je suprug nastradao zaposlili su me u njegovoj firmi "Kosovo Šped", špedicija znači. Tu sam radila kao kafe kuvarica 13 godina. Onda sam u Elektroprivredu ponovo se vratila, malo sam radila pre rata. I onda sam ovaj, sada primam porodičnu penziju i čekam da ispunim godine starosti za svoju penziju. I videćemo šta će dalje (smeši se).

Anita Susuri: Kad ste Vi bili mladi, kako, da li je bilo nekih organizacija, aktivnosti za mlade?

Snežana Milić: Pa tada slabo je, slabo je bilo, niko, nije to kao sada. Što bi rekli, neki prost život je bio, ono šta ja znam, i tad znaš kako, imam, to je bilo neko vreme, "Ne po mraku, jao, kako po mraku". Ja sam išla na primer negde da izađem, ali ako je brat sa mnom, onda mama kaže, "Može". Ali ovako, ovaj, bili smo ovako mislimo, izađemo negde, ali to je znači dok ne padne mrak. Kad padne mrak, svi smo kući. Znači, nije bilo tako tih organizacija ili tako nešto. Ne, ne, nij, to nije u to vreme, kažem ti, iz škole kući, iz kuće u školu. Ponekad na te zabave, te igranke koje su tada, jedino je to bilo. Kafića nije ni bilo. I tako...

Anita Susuri: A kako je bilo na tim igrankama?

Snežana Milić: Lepo. Lepo. To je doživljaj. To je ono pravo druženje. Ovaj, nije tada bilo ni ovoliko alkohola, ni droge, znači, sve čisto. Odemo tamo, izigramo se lepo, zabavimo se i onda svako svoje kuće. Imali smo taj prevoz, voz je tad najviše radio, na primer i onda smo vozom išli za to selo Plemetina, Priluzje, znači ovo selo gde ja živim, Ugljare, Gračanica, i tako. Znači, kola je bilo tad manje ne kao sada. Taj jedini prevoz je bio znači voz i autobus. Retko ko je imao kola u to vreme. I tako.

Ali, u celini znači mnogo se lep, mogu da kažem jeste sad savremeniji život, ali ono se pamti. Bilo je nekako, čist ž, čisto nešto, mislim onako, bez mržnje, bez nek, drugarstvo je bilo drugačije, mislim, ne znam, ne znam. Mnogo je bilo lepo, baš lepo. Taj život, to je ono pravo, što bi rekli. Sada je nekako narod postao zavidan i sve manje imaš prijatelje, sve manje prijatelje. Ako ima interes, onda će on da bude pored tebe, ako nema interes onda... teško stvarno. I sve je manje, ono, druženja. Sad su ti telefoni, ti kompjuteri, ti ovo-ono, sedne tu i zaboravi gde je, al' ranije ne. Jedva smo čekali kad će da dođe subota ili nedelja da izađemo normalno, da prošetamo i to tako.

Anita Susuri: Kako ste se upoznali sa Vašim mužem?

Snežana Milić: Sa mojim suprugom upoznala sam se na jednoj svadbi, ovde, baš u ovo selo. Ovaj, ja sam dolazila tu i tako, kad smo ovaj igrali, tamo-vamo, ovo-ono kako kažu on je pogleda mene, ja nisam ni znala, prišo je i to tako je počelo. Zabavljali smo se šest meseci i onda smo se odma uzeli. Tako, on se plašio izgleda da ja ne odem za drugog i (smeje se)...

Anita Susuri: Kakva je bila vaša svadba?

Snežana Milić: (uzdah) Pa svadba...

Anita Susuri: Svadba, tradicija, kako je sve to išlo?

Snežana Milić: Da, da, da. Pa bili su ti o, mogu opet da kažem običaji naši. Znači, ja nis, oni nisu dolazili po mladu, pošto sam ja pobegla, isto kao moja mama (smeje se). Znači, bila sam u ovoj kući došla i onda smo, tada nije bilo da se pravi svadba u restoranima, nego se šator pravio i onda pod šator. Dođe na primer gosti, muzika, ovo-ono, ali je svadba trajala po tri-četiri dana, ne kao ovo sada. Jednog dana znaš, i to je to. I onda smo išli u manastir normalno da se venčamo u opštinu. I tako, mislim...

Što se tiče ovaj supruga, znači, život sa njim, imala sam mnogo dobar život. Ali kratak. Živeli smo u braku samo deset godina. I ovaj, on je znači radio u toj firmi, gde je i stradao. Vozio je kamion. Tako da... zapalio se na benzinskoj pumpi jednoj. I ja sam znači i dalje ostala da živim ovde. Imala sam 29 godine kao udovica. Jedan sin mi je imao pet godine jedan sedam. Svekar i svekrva normalno. I bilo je teško, normalno. Ali, govorila sam sebi da moram dalje. Jer deca su bila tu znači, koja su tražila. Trebala su da se školuju, normalno. Da s, da se hrane, da se oblače, da... sve to znači. I tu sam, do dan-danas sam ovde.

Anita Susuri: Dakle, od tog perioda Vi ste počeli da radite u fabrici. Kakvi su uslovi bili?

Snežana Milić: Pa, naporno je bilo. Naporno je bilo, na nogama si morao celi dan da radiš, ovaj, bilo je posla dosta. Znači, baš, baš, imala sam ovaj težak poso, baš težak poso. 13 godina sam radila tu. Iako sam imala dve škole završene, nisam mogla da dobijem drugo radno mesto jer nekom to možda nije odgovaralo, ovo-ono, ali eto. Sad pori, primam porodičnu penziju, od supruga znači. Penzija mi je

ovaj, kako da ka, dobro nema veze nije to ni u evrima, 16.000 dinara. Teško se to izlazi ovo-ono, ali fala Bogu deca tako rade pomalo i... snalazimo se (smeši se).

Anita Susuri: Do koje godine ste radili tu?

Snežana Milić: Pa radila sam, sad ću da vam kažem, ovaj... do 2004. negde ja mislim da je bilo. Evo sad ne mogu baš tačno da se setim. Ili 2008. Slagaću vas. Znam da je tako nešto bilo. I onda, normalno, ostala sam na tu porodičnu penziju, da ispunim godine starosti, onda...

Anita Susuri: Tokom '90-ih godina u fabrici dakle Albanci više nisu radili. Kako ste se Vi osećali tad?

Snežana Milić: A ne. Ne, ne. Kad su, kada Albanci nisu radili, nismo radili ni mi. Isto. Kad je to ono bilo bombardovanje, onda smo svi znači, kud koji mili moji. Znači, na sve strane je pucalo, znači, firma je već ono radi i ono... Albanci su ostali nešto malo posle nas, ali je to bio neki mali broj. Ja sam posle toga išla u firmu i tu je bio jedan direktor koji je, ovaj, Musa Binakalj, koji je meni bio direktor. Tako da smo baš ja i ova prijateljica ovde što je, ona zna albanski super znači ovo-ono. I ona situacija nije bila da si mogo tako slobodno da se krećeš, jer ono, i što kažu, bombe padaju i šta ja znam. Ali mi smo bili otišli do firme tako da smo bili posluženi kafom, normalno, i to mi je ono ostalo baš u sećanju. Znači, nije važno šta se sve izdešavalo. Mi smo o, i dalje znači ostali ljudi.

E čula sam da je njemu sin stradao u Nemačkoj. Mnogo mi je bilo žao kad sam čula, jer on je bio mnogo dobar čovek, mnogo dobar čovek. Ovaj, mnogo mi je bilo žao, stvarno. Sin mu je poginuo u Nemačku. Tako sam čula od drugih kolega Albanaca. Inače i sad se čujem. Čujem se sa jednom Albankom iz Prištine, koja je sa mnom radila. Ovaj, Naza se zove. Mislim, drug veliki. Žena, čovek, ne znam kako da objasnim (smeši se). I sad kad idemo u Prištinu s ovom prijateljicom, odemo. Ona drži butik, i odemo kod nje normalno. I kažem da dođe, volim da se družimo, zašto da ne. Ostalo je dobro među nama. Nema, možemo mi da pričamo, ali ovaj, lepo smo živeli. Zajedno, lepo smo živeli, radili, raz. Ja sam stvarno, ja kažem ovaj, poštovanje imala veliko.

Ja ponekad i pričam sa mojom Nenom. Kolko sam ispoštovana od tih Albanaca kolege. I kad mi je trebalo da uzajmim negde, ja sam imala ono što kažu neko poverenje. I onda pozajmim novac. Vratiću. Kad imam, ja to vratim. Znači nikad nije bilo ono, "Nemam", znaš, ovo-ono. Jer, trebalo ti je za nešto, što kažu i to. Tako da kažem, kad, mislim, bez ono ikakve mržnje i to, znači, ostali smo stvarno prijatelji. I nema, nema čega da se stidim niti on ni ja, jer mislim nismo ništa uradili loše da bi se sad stideli, razumeš? Da kažem, "Jao, bežim da me ne sretne ili beži..." Ne, ne. Znači, u svako doba, rekla sam, ovde kad prođu, "Slobodno svratite, kad god poželite, ja znači..." I čak i deca su to prihvatila. I razumu ko je čovek, ko je nečovek. Nema, baš i jedan isto kolega, trudio se da mi zaposli jednog sina iako je on Albanac, na primer radio na Đeneral Janković kao carinik. Trudio se, ali dobro, nije moglo, ali važno da je pokušao {odmahinje glavom}. Tako znači. Videćemo šta će da bude dalje, zasad je tako. (smeje se)

Anita Susuri: Htela sam još malo da Vas pitam o, kad ste bili mladi ovako. Da li ste izlazili u Prištini i u većim gradovima? Kako je to tad bilo?

Snežana Milić: Pa, u Prištini da. Izlazili smo u Prištini, korzo je imalo tada. Znači, ono, svi mladi, uveče na primer onako kad je to, posle zalaska sunca, što bi mi rekli, išli smo u bioskopima. Bili su tada filmovi, bioskop... tada se dosta prikazivali, kao danas što gledamo turske serije, turski filmovi. Tako da mi je jedan film ostao u sećanju. "Snaša", tako se zvao film. Njega sam morala tri puta da gledam. I tri puta sam dobijala jedinicu i neopravdani čas u školu zato što sam pobešla sa časa (smeje se). Ali mislim, to mi je ostalo jer stvarno je mnogo bilo dobro, dobar film bio. I, i izlazili smo u Prištinu tako. I kažem, imali smo, imali smo... ti koji su sa nama išli u školu i Albanci i Srbi, mi nismo to pravili ko je Albanac, ko je Srbin. Nije uopšte to bilo bitno. Izlazili smo, šetali zajedno, idemo, pešačimo na primer po tri-četiri kilometra da dođemo do sela Obilić, moje selo nije blizu, tri kilometra. I onda mi tu pevamo pesme uveče, ovaj, družimo se i tako.

Tako, tako, tako, i baš, hoću da vam kažem i to kad je meni brat, mlađi znači, nastradao {dubok uzdah}. Pa to selo gde sam ja rođena, do mog sela ima još jedno selo da je, pa da ne kažem pola naroda, ali bilo Albanaca, na sahrani. I cigana i Albanaca, i sve moguće nacije. Znači, mi nismo pravili uopšte razliku između ko je, šta je, ono, važno da je ispod dobar čovek i to je za nas bilo... Kažem, i danas kad prođem kroz to selo, i kad sretnem te ljude, oni se jave. Tako da je, čak je meni, brat i tata su sahranjeni u tom groblju. Da niko nije dirao. Znači, kako je spomenik, to je tako i dan-danas ostalo. Čak, kad smo trebali da pravimo to tati, m, mislim bratu spomenik, oni su nama izašli u susret, davali su nam struju da priključimo da bi mi to radili, vodu, normalno, i tako, nema veze što su oni Albanci. Al' kažem, tata se mnogo družio sa njima. Baš, baš ono. I u Prištini čak je imao i jednog dobrog prijatelja koji je radio u SUP, tata sa njim se družio, bili su kao pobratimi, kako kažu ono. Da, išli smo i mi kod njih, oni su dolazili ovde kod nas. Spreмали zimnicu, kad je trebala paprika, ajvar, ovo-ono, iz Prištine dolaze sa svojom suprugom. Tako, a stanovao je sa sestrom. Sestru sam imala u Prištinu koja je stanovala do rata, tako da su oni isto bili kućni prijatelji. A je on posle bio i kum njima, šišao sina, ne znam da l' me razume. Kao kum, da, oni su njega uzeli za kuma.

I eto ti, kažem ti... kažem, ovaj, život je bio mnogo dobar. Jeste bio težak što se tiče ovako što kažu finansija i to sve, ali za život ovako, mislim, koje prijateljstvo, drugarstvo. Nije se gledalo šta si, ko si. To nikad više da bude neće. Ja mislim. Daj Bože da bude, daj Bože, neka generacija i volela bi da se to vrati jer to je nešto najlepše. Sad kad, ti kad sa komšijama si dobar i, i nema, to je nešto najlepše. Jer kažu kod nas ako brat daleko živi, sestra, ako ti komšija nije tu da ti pomogne, dok dođe brat ili sestra, to je kasno. Tako je to...

Anita Susuri: A kad ste bili devojka, imali ste jednu slavu?

Snežana Milić: Da...

Anita Susuri: Kad se udate onda...

Snežana Milić: Onda, da...

Anita Susuri: Kako to ide?

Snežana Milić: Nekad se desi, ovaj, da istu slavu, i kad se udaš bude ista slava. Ali kod mene nije. Ja sam imala slavu koja je, koja se slavila na primer 14. jula i 14. novembra, a ovde imam slavu koja se slavi 8. avgusta i 27. oktobra. E, znači, slava kao slava, što kažu, kao što bi rekli kod vas bajram kad je i to sve. Tako, sprema se, sprema se ono gozba, gosti se dočekuju na primer, idemo mi, oni dođu. Kad je njima slava, mi idemo kod njih. Kad je naša slava, tako, mladi dođu, dođu i stari, tako. Negde se sad više i praktikuje da mladi budu, na primer, jednog dana na slavi, a stariji dođu sutradan kao. Eto ti to druženje kao drugačije jer ne mogu oni da pričaju ono što mi pričamo i obrnuto. Ali, u celini, slavi se, slavi se, dva dana, tri dana, zavisi, kako ko, znači ima goste i tako, šta ja znam.

Anita Susuri: Koji svetac je to?

Snežana Milić: Ja ovde slavim slavu Sveta Petka, a tamo gde sam rođena, gde sam rasla, Sveti Vrač. Znači, to je, to su...

Anita Susuri: To je nešto, porodica dakle ima kao tradiciju, kako to?

Snežana Milić: Pa jeste, jeste. To je znači neko koleno, što bi rekli.

Anita Susuri: Aha.

Snežana Milić: Da, da, da, i onda on posle nasleđuje. Na primer, nasledio tata od svog oca. Onda, moj brat je nasledio od mog oca i to tako. Isto kao moj muž ovde, na primer, pokojni što je, on nasledio, njegov otac je od dede na primer nekog tamo pa i ov... i to tako ide. Sad će na primer moj sin da nasledi od njegovog oca i to tako ide redom.

Anita Susuri: Možete malo više da nam pričate o tom periodu kad ste radili u fabrici, dakle, i kakav je k, kolektiv?

Snežana Milić: Aha, aha, aha. Pa u to vreme kad sam ja radila, znači, mogu da kažem, tad je bilo, nije bilo što kažu, bilo je možda u jednoj firmi, da ne lažem, ali tri-četiri direktora znači. To su bili kao OUR-i podeljeno. Znači, neko je bio tamo, neko 'vamo, ovo-ono, ali, kako da kažem nekako, tu je bilo nekako razumevanje. Tada je isto bilo, u firmi je bio neki radnički savet ili upravni odbor koji nije ko sada. Sad direktor mislim da sve može sam da uradi, znači on... {gleda u kameru}

Anita Susuri: Traka se samo promenila.

Snežana Milić: Mhm. Ovaj, ranije na primer, nije se pitao samo direktor. Znači, bilo je tu radnički savet ili upravni odbor, a dok sad drugačije. Sad direktor i predsednik može na primer da zaposli i da uradi bez podrške radnika, bez znači... Kažem, bilo je, bilo je drugačije, drugačije, drugačije je bilo. I drugačije i bolje. I bolje. {sleže ramenima}

Anita Susuri: Kad je počeo rat i sva ta situacija, kako je Vama bilo, kako ste se tada osećali, jeste bili ovde?

Snežana Milić: (uzdah) Da, da, da bili smo ovde, normalno. Pa, rat kao rat, kao u svakom ratu. Bio, postajalo je tu što kažu i straha i ovo i ono, šta ja znam. Nismo imali problema, da kažem ovaj, neki napad od nekog, neki pritisak, ovo-ono, ono što, što bi rekli mahom što su i, i ostali preživljavali, tako, šta ja znam. Bilo je ono svega i svačega, ne mogu da kažem, ali što se tiče ovako nekog pritiska sa druge strane, sem ono što kažu, bombe odozgo što su padale, što smo taj strah imali. Znači, nismo imali druge nikakve probleme stvarno. Nit nam je ko dolazio da nas što bi rekli ono ucenjuje za nešto, ili da nas izbacuje, da kaže, “Napustite” i “Morate da idete”. Ne, toga nije bilo.

Nije toga bilo i ne mogu da kažem da je bilo da nešto što nije bilo. {odmahinje glavom} Ne. Kažem evo, i sad, obično odemo u prodavnicu na primer, odemo u Kosovo Polje, odemo u Prištinu, mi nemamo problema. Usluženi smo kao svaki narod što kažu. Ko zna srpski, priča srpski ili engleski, ali opet razumemo se. Znači, stvarno su uslužni prema nama i stvarno ne mogu da kažem ništa loše. Jer stvarno, ne možeš da kažeš kad nešto nije loše. Odemo u Kosovo Polje na primer, desi se da zahvali ti, na primer, nešto što košta, zahvali ti neki dinar, što oni na primer kažu, “Nema, nema po... Nema veze. {podiže levu ruku} Ili ćeš da doneseš ili nema veze”. I nikad nisu rekli, “Pa ostavi, ne možeš to da uzmeš jer nemaš toliko para”. Znači, što se tiče trgovine, odemo i na pijac i znači to sve, kupujemo normalno...

Anita Susuri: I posle rata je bio jedan težak period. Kako ste Vi to tad, kako je Vama bilo?

Snežana Milić: Pa jeste posle rata bez posla...

Anita Susuri: Ostali ste ovde...

Snežana Milić: Dosta je bez posla, ovaj kažem, teško je bilo. Teško. Jer ono kako ostaješ kući, ne radiš. Firme se zatvaraju, prodaju. Nije bilo jednostavno. Nego opet što kažu, nekako se, što bi rekli snalaziš i živiš ono kako moraš. Inače, kao sad, državne firme ne postoje. I sad je za poso teško, nije samo u tom periodu. I sad funkcionišu samo nekoliko firmi i onda nemaš ni da hoćeš. To je sve pretrpano. Mnogo radnika tako da je mnogo teško za poso, mnogo teško za poso, evo kad za to. Kažem sin mi je radio kao prevodioc 16-18 godina, evo ostao je, dve godine je kući. Ne mož da se zaposli nigde. Znači, nema gde. Jer to ono što je bilo po Prištini to il' se prodalo il' je otišlo u privatne ruke. Normalno, čim se proda u privatne ruke ode. I onda taj privatnik koji, on uzme koliko mu radnika treba i onda ne treba mu više. I tako...

Anita Susuri: Posle rata rekli ste mi da je bilo za posao, ali za, dakle da idete po Prištini, kako je tad bilo, da li ste se osećali ugroženo ili?

Snežana Milić: Pa znate kako, u početku ono jedno vreme nije bilo jednostavno, što kažu, kao svako što kažu, rat je rat, desilo se svašta. Ali kasnije, evo i sada, znači nema problema. Možeš da odeš ti u svakoj radnji, da odeš i u njim, autobusom da odeš sa njima ili taksijem ili kako, znači, nikakvih

problema nema. A i normalno što kažu kad je rat, nije dobro ni za jednu stranu ni za drugu. Ali, sad je sve drugačije. Sve je drugačije. Sve se nekako što bi rekli stabilizovalo i... Jer nema, znaš kako, što bi rekli ono u početku ne zna se ni ko je kriv ni ko nije kriv. I da l' si ti meni nešto učinio i ja tebi, ovo-ono. Normalno, ako je neko izgubio i člana porodice ili neko izgubio kuću ovo-ono, to su ti momenti, ne razmišljaš mislim ono, "Joj Bože..." ali sad je stvarno sve drugačije. Sve je drugačije. Evo sad i naši ljudi rade na primer i dalje sa njima. Znači, normalno sve, kao što je nekada bilo. I ja mislim da će to jednog dana da bude, mislim da hoće. Jer {odmahinje glavom} nema od svađe i od rata i od ovo-ono, tu nema, nema vajda što kažu. Najlepše je kad su složni i zajedno sarađuju i sve to. I ja mislim da će da bude dobro, bolje nego sada.

Anita Susuri: Da. Pričajte mi sad o, o čemu se sad bavi, čime se bavite sad?

Snežana Milić: Pa sad, što kažu ono, primam tu penziju, sedim kući. Tako nešto, malo bašta, malo cveće (smeje se). Tako da radim nešto, ne radim, što se tiče ovaj, u firmi nijednoj ne radim. Primam porodičnu penziju kao što sam rekla i to je to znači.

Anita Susuri: Dakle, sad živite normalno i...

Snežana Milić: Normalno.

Anita Susuri: Nemate nekih problema?

Snežana Milić: Ne, ne, ne, problema nema, samo zdravlje sad Bog da da i da budemo zdravi (smeje se) i tako. Što se tiče, kao svako, svako ima poneku muku, neki problem znači, jer život je takav. A i situacija, što se tiče situacije i to, tu smo. Ne mislimo da idemo odavde, tu ćemo da živimo. Pa ja kažem, računam, biće i posla. Valjda će da bude.

Anita Susuri: Ako imate još nešto za kraj, ako ste zaboravili i oćete još nešto da dodate...

Snežana Milić: Pa... nemam tako baš nešto da kažem više. Ispričah se ja (smeje se).

Anita Susuri: Hvala Vam onda puno.

Snežana Milić: Ništa, hvala i vama.